

Handläggare: Git Skog
Telefon: 08-508 36 217

Till
Äldrenämnden

Uppföljning av stadsdelsnämndernas handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska agera när äldre utsätts för övergrepp

Svar på uppdrag av kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningens förslag till beslut att äldrenämnden

1. godkänner förvaltningens redovisning av kommunstyrelsens uppdrag.
2. hemställer att kommunstyrelsen ger äldrenämnden i uppdrag att utarbeta stadsövergripande instruktioner för anmälan om missförhållanden enligt SoL kap. 14 § 2.

Gunnel Rohlin
Direktör

Raili Karlsson
Enhetschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslöt vid sammanträdet den 21 september 2005, § 38 protokoll 16, att ge stadsledningskontoret i uppdrag att genomföra en uppföljning av vilka stadsdelsnämnder som har lokala handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska handla när äldre utsätts för övergrepp. Uppföljningen ska även innefatta en översyn av hur befintliga handlingsplaner fungerar i praktiken.

Samtliga stadsdelsnämnder har skriftliga instruktioner för hur anmälan enligt SoL 14 kap. 2 §, Lex Sarah, ska gå till. Instruktionerna är upprättade enligt gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2000:5 och SOSFS 2005:8, om anmälan av missförhållanden i omsorger om äldre och personer med funktionsnedsättning. Några stadsdelsnämnder har mer utförliga instruktioner än andra.

Länsstyrelsen har under våren 2006 genomfört en enkätundersökning om kommunernas och enskilda tillståndspliktiga verksamheters tillämpning av bestämmelserna i SoL gällande anmälningsskyldighet då äldre och personer med funktionsnedsättning far illa, Lex Sarah. Resultatet av kartläggningen visar att samtliga kommuner och enskilda verksamheter har tagit fram skriftliga instruktioner för hantering av Lex Sarah. Kartläggningen ger inte möjlighet för en generell bedömning om personalens kunskap om anmälningsplikten men Länsstyrelsens erfarenhet, från senaste årets verksamhetstillsyn, visar en viss ökning av kunskapen om att brister i omsorgen ska anmälas.

Äldreförvaltningen anser att en instruktion om anmälan av missförhållanden i omsorger om äldre bör vara enhetlig i Stockholms stad. Syftet med en stadsövergripande instruktion är att öka kvaliteten i äldreomsorgen genom att kommuninvånarna så långt som möjligt behandlas lika.

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslöt vid sammanträdet den 21 september 2005, § 38 protokoll 16, att ge stadsledningskontoret i uppdrag att genomföra en uppföljning av vilka stadsdelsnämnder som har lokala handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska handla när äldre utsätts för övergrepp. Uppföljningen ska även innefatta en översyn av hur befintliga handlingsplaner fungerar i praktiken.

Lagstiftning

I SoL 14 kap. regleras anmälan om missförhållanden. Från och med den 1 juli 2005 har 14 kap. 2 § (Lex Sarah) en ny lydelse:

Var och en som är verksam inom omsorger om äldre personer eller personer med funktionshinder skall vaka över att dessa får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande i omsorgerna om någon enskild skall genast anmäla detta till

socialnämnden. Om inte missförhållandet avhjälpas utan dröjsmål, skall nämnden anmäla förhållandet till tillsynsmyndigheten. Anmälningsskyldighet gäller också den som handlägger ärenden enligt denna lag.

Första stycket gäller även inom motsvarande yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Anmälan skall göras till den som är ansvarig för verksamheten. Den ansvarige är skyldig att utan dröjsmål avhjälpa missförhållandet eller anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Föreskrifter och allmänna råd

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2000:5 och SOSFS 2005:8, om anmälan av missförhållanden i omsorger om äldre och personer med funktionsnedsättning som vägledning i tillämpning av anmälningsskyldighet enligt SoL 14 kap. 2 §. Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd framgår att det i kommunen ska finnas skriftliga instruktioner för handläggning av anmälningar. Vidare framgår det vilka krav som ställs på instruktioner för handläggning av anmälningar. En kopia av instruktionerna ska lämnas till länsstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom vård- och omsorgsenheten.

Äldreförvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsnämndernas instruktioner

Samtliga stadsdelsnämnder har skriftliga instruktioner för hur anmälan enligt SoL 14 kap. 2 §, Lex Sarah, ska gå till. Instruktionerna är upprättade enligt gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2000:5 och SOSFS 2005:8, om anmälan av missförhållanden i omsorger om äldre och personer med funktionsnedsättning. Några stadsdelsnämnder har mer utförliga instruktioner än andra. Som exempel kan nämnas stadsdelsnämnd Enskede-Årstas instruktioner som mer utförliga instruktioner.

Vissa stadsdelsnämnder har även tagit fram särskilda blanketter för anmälan. I stadsdelsnämnd Maria-Gamla stan är anmälningsblanketten formulerad på ett sådant sätt att anmälan inte behöver skriva så mycket löptext. Därutöver finns det några stadsdelsnämnder som har upprättat ett flödesschema över själva handlägningsförfarandet. Där åskådliggörs handlägningsprocessen på ett lättillgängligt sätt.

Länsstyrelsens uppföljning av anmälningar enligt SoL kap. 14 § 2

För att få klarhet i hur Lex Sarah används i länets kommuner och enskilda verksamheter, hur många anmälningar som görs och instruktionernas innehåll och utformning, har Länsstyrelsen under våren 2006 kartlagt hur lagen tillämpas i länet.¹

¹ Tillämpning av Lex Sarah inom äldreomsorgen 2005, Rapport 2006:16

Resultatet av Länsstyrelsens kartläggning visar att samtliga kommuner och enskilda verksamheter har tagit fram skriftliga instruktioner för hantering av Lex Sarah. Flera av kommunerna har uppdaterat eller omarbetat sina instruktioner men det finns fortfarande instruktioner som behöver uppdateras och förtydligas för personalen. Kartläggningen ger inte möjlighet för en generell bedömning om personalens kunskap om anmälningsplikten men Länsstyrelsens erfarenhet, från senaste årets verksamhetstillsyn, visar en ökning av kunskapen om att brister i omsorgen ska anmälas.

Av rapporten framgår vidare att en anmälan omfattar ofta flera typer av missförhållanden. De flesta anmälningar handlar om brister i tillsyn, därefter kommer brister i bemötande. Övergripping av olika former har anmälts i en dryg tredjedel av fallen. Enskilda verksamheter redovisar färre anmälningar än kommunerna. Under 2005 har 156 anmälningar tagits emot, vilket är en ökning med 100 procent jämfört med senaste undersökningen år 2002. Många anmälningar från en verksamhet behöver inte betyda att den är sämre än annan verksamhet, utan kan bero på att personalen har kunskap om Lex Sarah och ett väl utvecklat kvalitetsystem. För att kunna tillgodose en trygg och säker omsorg måste huvudmannen tillförsäkra sig att den personal som anställs och arbetar har lämplig utbildning och erfarenhet. Personalen behöver också stöd från arbetsledningen som gör att den känner sig trygg att anmäla och inte uppfattas som angivare.

Stadsövergripande instruktioner

Äldreförvaltningen anser att en instruktion om anmälan av missförhållanden i omsorgen om äldre bör vara enhetlig i Stockholms stad. Syftet med en stadsövergripande instruktion är att öka kvaliteten i äldreomsorgen genom att kommuninvånarna så långt som möjligt behandlas lika.

Äldreförvaltningen framhåller vikten av att verksamheterna fortsätter att utveckla arbetet med att öka kvaliteten i omsorgsarbetet och att cheferna aktivt arbetar med ett tillåtande arbetsklimat så att personalen kan känna sig trygg i att göra en anmälan enligt SoL kap. 14 2 §, Lex Sarah, när så behövs.

Bilaga

Utlåtande 2005: RV11 (Dnr 327-4546/2004)